

ÖVERTORNEÅ
KOMMUN

Mål och riktlinjer för minoritetspolitiska arbete

Dokumenttyp	Ärendenummer	Fastställt	Giltighetstid
Riktlinje	234/2024	2024-11-04	2025–2028
Dokumentansvarig Raisa Leussu	Tidigare reviderad	Beslutsinstans KF § 69	Dokument gäller för Samtliga förvaltningar

Innehållsförteckning

1. BAKGRUND	4
1.1. INTRODUKTION	4
1.2. AKTUELL LAGSTIFTNING	4
2. MÅL OCH RIKTLINJER FÖR MINORITETSPOLITISKA ARBETE	5
2.1. SAMRÅD OCH KARTLÄGGNING	5
2.2. INFORMATION OCH MYNDIGHETSBEMÖTANDE	6
2.3. FRÄMJANDE OCH SYNLIHGÖRANDE	6
2.4. FÖRSKOLA OCH SKOLA	7
2.5. ÄLDREOMSORG	7
2.6. MINORITETSSPRÅKSMEDEL	8
3. ANDRA VIKTIGA DOKUMENT	9

1. Bakgrund

1.1. Introduktion

I februari 2000 ratificerade Sverige Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. I samband med detta infördes minoritetspolitiken som politikområde inom den svenska statsbudgeten. Svenska regeringen klagade kriterierna och ansåg vidare, att för att en grupp ska anses som en nationell minoritet i Sverige ska följande kriterier uppfyllas:

- En uttalad samhörighet och en icke dominerande ställning i samhället
- En religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet
- En vilja och strävan att behålla sin identitet
- Historiska eller långvariga band med Sverige

Mot bakgrund av dessa kriterier erkände Sveriges riksdag judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar som fem nationella minoritetsspråk: jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724) trädde i kraft i januari 2010. Lagens grundskydd ger de nationella minoriteterna **rätt till information, skydd av kultur och språk, rätt till delaktighet och inflytande**. Lagen gäller i hela landet för samtliga kommuner, regioner, statliga myndigheter etc. och omfattar samtliga nationella minoriteter. Utöver grundskyddet finns även bestämmelsen om ett förstärkt skydd för samiska, finska och meänkieli i de så kallade förvaltningsområdena, som kommuner frivilligt har kunnat ansluta sig till.

Vid 2024 ingår 66 kommuner i förvaltningsområdet för finska, 25 kommuner för samiska och 9 kommuner för meänkieli.

Att Sverige är mångkulturellt och flerspråkigt idag är inget nytt. I Tornedalen har människor med olika språk och kulturer levt sida vid sida i bortåt tusen år. Bland annat har ortnamnsforskningen visat att samiska och finska är äldre språk än svenska i området. Tornedalen är ett gränsland där olikheter varit vardag och präglat generationer. I olika tider har flyttvågor utgått från Tornedalen till olika delar av världen och i generationer har människor burit med sig det till nya platser, i form av en språklig och kulturell identitet. Därför är Tornedalen större än sin geografi.

1.2. Aktuell Lagstiftning

Lagstiftningen om nationella minoriteter är en rättighetslagstiftning som utgår från centrala principer om människors rättigheter vilka inte får åsidosättas. Minoritetslagstiftningen tar sin utgångspunkt i det internationella skyddet av mänskliga rättigheter. Detta regleras i artikel 1 i Europarådets ramkonvention.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724) ger ett grundskydd och lyfter fram några prioriterade huvudområden för implementering av förvaltningsmyndigheters minoritetsspråksarbete:

- Samråd och kartläggning (5§, även förordningen 2009:1299, 8§)

- Information och myndighetsbemötande (3§, även 9§)
- Främjande och synliggörande (4§)
- Förskola (4§)
- Äldreomsorg (4§)
- Minoritetsspråksmedel

Den 1 januari 2019 började förändringar i minoritetslagen att gälla som förstärker rättigheterna för de nationella minoriteterna.

I bibliotekslagen (2013:801) står det att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken.

Skolförordningen (2011:185) reglerar att alla barns rätt till undervisning i sitt modersmål även om modersmålet inte pratas i hemmet dagligen. Till skillnad från övriga språk ska elever som begär modersmålsundervisningen på ett nationellt minoritetsspråk erbjudas det. Detta oavsett hur många andra elever som önskar undervisning i samma minoritetsspråk. En förutsättning är att det finns tillgång till en lämplig lärare i det aktuella språket.

2. Mål och riktlinjer för minoritetspolitiska arbete

2.1. Samråd och kartläggning

”Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt att samråda med minoriteterna i sådana frågor.” 5 § Lag (2009:724)

”Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar.” 5a § Lag (2018:1367)

- Ett strukturerat samråd ska hållas fyra gånger per år där politiker, tjänstepersoner och representanter för sverigefinnar och tornedalingar, kväner och lantalaiset bjuds in. När frågor som berör en specifik verksamhet bjuds aktuell chef eller representant in.
- Föreningen Meänmaa samt Tornedalingar i Övertorneå beslutar själva om representanter och ersättare till samrådsgruppen. Föreningarnas beslut om representanter och ersättare ska framgå i ett mötesprotokoll vilket ska överlämnas till kommunen. Representanter till den sverigefinska minoriteten väljs i samråd med minoriteten i öppna samrådsmöten så länge det inte finns en aktiv intresseorganisation inom Övertorneå kommun. Mandatperioden för representanter är 4 år. Representanter för nationella minoritetsgrupper delges kultur- och fritidsutskottet.
- Öppet samråd, dvs. dialog med personer från minoriteterna som inte tillhör det organiserade föreningslivet, ska hållas minst två gånger per år och förläggas

till olika delar av kommunen.

- Elevsamråd ska hållas löpande under året med olika årskurser. En dramapedagogisk berättelse om områdets historia och kultur samt nationella minoriteter ska ingå.
- Kommunen ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Dessa mål och riktlinjer ska revideras vart fjärde år i dialog med minoriteterna.
- Kommunens förvaltningar ska kontinuerligt kartlägga behov och tillgängligheten av befintlig information på finska och meänkieli samt sträva efter att upptäcka och åtgärda behov av översättningar. (Se riktlinjer för flerspråkig kommunikation).

2.2. Information och myndighetsbemötande

”Kommuner och regioner ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till.” 3 § Lag (2019:938)

”I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.” 4 § Lag (2009:724)

”Enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets verksamhetsområde”/.../ ”Om den enskilde använder finska, meänkieli eller samiska i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har dessutom rätt att på begäran få en skriftlig översättning av beslutet och beslutsmotivering i ärende på finska, meänkieli respektive samiska.” 8 § Lag (2009:724)

- Målsättningen enligt kommunens riktlinjer för flerspråkig kommunikation.
- Alla nya chefer ges en utbildning i minoritetslagstiftningen, samt uppmuntras i sin tur utbilda sina anställda.

2.3. Främjande och synliggörande

”Det allmänna har ett särskilt ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjlighet att behålla och utveckla sin kultur i Sverige” 4 § Lag (2009:724)

Information på nationella minoritetsspråk bidrar inte bara till ökad förståelse utan handlar även om synliggörande av nationella minoriteter. Därför har det ett egenvärde exempelvis med skyltar i offentliga miljöer och på strategiska platser. Främjandearbetet bidrar även till synliggörandet och marknadsförandet av kommunen.

- Kommunen ska öka skyltningen på finska och meänkieli i offentliga rum och platser.
- Kunskaper i finska och meänkieli ska vara meriterande vid rekryteringar.

2.4. Förskola och skola

”Barns utveckling av kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.” 4 § Lag (2009:724)

” En hemkommun som ingår i ett förvaltningsområde enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i förskola där hela eller en väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

Vårdnadshavare som ansöker om förskoleplats för sitt barn ska tillfrågas om de önskar plats i sådan förskola som avses i första stycket. Lag (2022:833).” 8 kap. 12 b § Lag (2010:800)

Övertorneå kommun erbjuder samtliga avdelningar inom förskolan en verksamhet som bedrivs delvis på finska och meänkieli. På varje avdelning finns en minoritetsspråksansvarig pedagog som ska tala det av familjen önskade språket samt se till att aktiviteter sker på finska och meänkieli. Metodutvecklaren träffar dessutom förskolegrupper regelbundet och inspirerar barn och vuxna till flerspråkighet genom dramapedagogiska berättelser och sagostunder samt sång och lek. Minoritetsspråksansvariga pedagoger finns sedan flera år i ett lokalt nätverk som leds av metodutvecklaren, där man möts regelbundet, delar erfarenheter och fortbildas i språkberikat lärande.

- Övertorneå kommun ska aktivt verka för att stärka och väcka barn och ungas kunskap och intresse för nationella minoriteter och minoritetsspråk i förskola och skola, tex genom kulturaktiviteter eller föreläsningar.
- Kommunens metodutvecklare ska särskilt främja intresse och nyfikenhet för finska och meänkieli och arbeta med kreativa metoder samt konstnärliga uttryck i förskola.
- Kulturaktiviteter ska ge förskolebarn kännedom om sina kulturella rötter och stärka deras identitet.
- Stipendium för studier i minoritetsspråk delas i årskurs 3 och 6.

2.5. Äldreomsorg

”En kommun som ingår i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska. Lag (2018:1367)” 18 § Lag (2009:724)

”Kommunen ska inom ramen för sådan omsorg som erbjuds enligt 18 och 18a §§ beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet. Lag (2018:1367)” 18b § Lag (2009:724)

”Kommunen ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till omvårdnad som anger i 18 och 18a §§. Lag (2018:1367)” 18 c § Lag (2009:724)

- Förvaltningen ansvarar för att den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen ska informeras om sina rättigheter enligt minoritetsspråklagen.
- Kommunen ska i samverkan med de nationella minoriteterna arrangera meningsfulla kulturfrämjande aktiviteter på finska och meänkieli, tex musikuppträdanden, teater, högläsning och samtal.
- Erbjud kompetensstärkande utbildningar för vårdpersonal i finska och meänkieli.
- Återkommande överse tillgängligheten på vårdnära information på finska och meänkieli som förvaltningen ansvarar.
- Värna om mötesplatser där språk och kultur kan överföras mellan generationer. Prioritera och främja Älvstrandens etablerade verksamhet mellan förskola och skola.

2.6. Minoritetsspråksmedel

Enligt förordningen 2009:1299 om nationella minoriteter och minoritetsspråk erhåller kommunerna och regionerna årligen ett statsbidrag:

” Statsbidrag till kommunerna och regionerna lämnas årligen. Statsbidraget är avsett att användas till de merkostnader som uppkommer i kommunen och regionen med anledning av de rättigheter som enskilda har enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, och till åtgärder för att stödja användningen av finska, meänkieli och samiska.

Varje kommun ska tillsammans med de nationella minoriteterna kartlägga de behov som finns i kommunen av åtgärder till stöd för användningen av finska, meänkieli respektivesamiska. Förordning (2019:1077)” 8 §

”En kommun eller en region som tagit emot bidrag enligt denna förordning är skyldig att lämna en ekonomisk redovisning av de utbetalda medlen och en redovisning av vad medlen har använts till. Kommunerna ska också redovisa hur kartläggningen enligt 8 § andra stycket har genomförts. Redovisningen ska lämnas till den myndighet som har betalat ut bidraget. Förordning (2019:1077)” 12 §

- Kommunala verksamheter och externa aktörer kan lämna in ansökan för minoritetsspråksmedel senast 31 januari.
- Användning av beviljade medel redovisas senast 31 januari året därefter.
- Fördelning av minoritetsspråksmedel diskuteras i samråd med minoriteter i årets första strukturerade samråd. En rekommendation lämnas till kommunstyrelsens kultur- och fritidsutskottet som beslutar över fördelningen i årets första sammanträde.
- Förvaltning/nämnd/annan aktör som erhåller minoritetsspråksmedel ska lämna prognos 2 gånger/år för förbrukade medel till Kommunstyrelsens kultur- och fritidsutskottet i sambandet med prognosrapporten om ordinarie verksamhet.
- Verksamhetens slutrapport lämnas in till uppföljningsmyndigheten enligt deras riktlinjer och presenteras i årets första strukturerad samråd.

3. Andra viktiga dokument

Riktlinjer för flerspråkig kommunikation

Kulturplan

Skolans kulturplan

Biblioteksplan